

## **BOSHLANG‘ICH TA’LIMDA TARBIYA TURLARI**

Termiz Iqtisodiyot va Servis universiteti

**To‘raqulova Mohichehra Muhammadyusuf qizi**

6.24 guruh talabasi

### **Annotatsiya**

Ushbu maqolada boshlang‘ich ta’lim tizimida tarbiyaning o‘rni, ahamiyati hamda asosiy turlari ilmiy-pedagogik jihatdan yoritilgan. Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida shaxs sifatlarini shakllantirishda axloqiy, aqliy, jismoniy, estetik, mehnat, ekologik va huquqiy tarbiyaning tutgan o‘rni tahlil qilinadi. Shuningdek, tarbiya jarayonida zamonaviy pedagogik yondashuvlar va milliy qadriyatlarning ahamiyati ochib beriladi.

**Kalit so‘zlar:** boshlang‘ich ta’lim, tarbiya, tarbiya turlari, o‘quvchi shaxsi, axloqiy tarbiya, aqliy tarbiya, jismoniy tarbiya.

Boshlang‘ich ta’lim — bu shaxs kamolotining poydevori qo‘yiladigan eng muhim bosqichdir. Aynan shu davrda bolada dunyoqarash, xulq-atvor, ijtimoiy munosabatlarga kirishish ko‘nikmalari shakllanadi. Ta’lim jarayoni tarbiya bilan uzviy bog‘liq bo‘lib, u o‘quvchini nafaqat bilimli, balki ma’naviy yetuk inson etib voyaga yetkazishga xizmat qiladi.

O‘zbekiston Respublikasida ta’lim-tarbiya masalasi davlat siyosati darajasiga ko‘tarilgan bo‘lib, boshlang‘ich ta’limda tarbiyaning barcha turlarini uyg‘un holda amalga oshirish muhim vazifa hisoblanadi.

### **Tarbiya tushunchasi va uning mazmuni**

Tarbiya — bu shaxsni jamiyat talablariga mos ravishda shakllantirishga qaratilgan maqsadli, tizimli va uzluksiz pedagogik jarayondir. Boshlang‘ich sinfda tarbiya jarayoni o‘quvchilarning yosh va psixologik xususiyatlarini hisobga olgan holda olib boriladi.

Tarbiya jarayoni quyidagi vazifalarni bajaradi:

O'quvchilarda ijobiy axloqiy sifatlarni shakllantirish;

Mustaqil fikrlash va mas'uliyat hissini rivojlantirish;

Milliy va umuminsoniy qadriyatlarga hurmat uyg'otish.

Boshlang'ich ta'limda tarbiya turlari

### 1. Axloqiy tarbiya

Axloqiy tarbiya boshlang'ich ta'limning asosiy tarkibiy qismi hisoblanadi. U o'quvchilarda halollik, rostgo'ylik, hurmat, mehr-oqibat, kattalarga ehtirom kabi fazilatlarni shakllantirishga qaratilgan.

Axloqiy tarbiya:

Dars jarayonida;

Sinfdan tashqari tadbirlarda;

O'yinlar va rolli mashg'ulotlar orqali amalga oshiriladi.

### 2. Aqliy tarbiya

Aqliy tarbiya o'quvchilarning tafakkuri, bilish faoliyati va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Bu turdagi tarbiya o'quvchilarda:

Mantiqiy fikrlash;

Tahlil va xulosa chiqarish;

Bilimga qiziqishni shakllantiradi.

Boshlang'ich sinflarda aqliy tarbiya ko'rgazmali vositalar va interfaol metodlar orqali samarali tashkil etiladi.

### 3. Jismoniy tarbiya

Jismoniy tarbiya sog‘lom avlodni tarbiyalashda muhim ahamiyatga ega. Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining jismoniy rivoji:

Jismoniy mashqlar;

Harakatli o‘yinlar;

Sport mashg‘ulotlari orqali ta‘minlanadi.

Jismoniy tarbiya bolalarda chidamlilik, chaqqonlik va sog‘lom turmush tarziga bo‘lgan ehtiyojni shakllantiradi.

#### 4. Estetik tarbiya

Estetik tarbiya o‘quvchilarda go‘zallikni his etish, san‘at va tabiatga mehr uyg‘otishga qaratilgan. Rasm, musiqa, mehnat ta‘limi darslari estetik tarbiyaning muhim vositalari hisoblanadi.

Estetik tarbiya natijasida bolalarda:

Did;

Ijodkorlik;

Nafislik rivojlanadi.

#### 5. Mehnat tarbiyasi

Mehnat tarbiyasi o‘quvchilarda mehnatsevarlik, mas‘uliyat va kasbga hurmat tuyg‘ularini shakllantiradi. Boshlang‘ich sinflarda mehnat tarbiyasi oddiy topshiriqlar va jamoaviy ishlar orqali amalga oshiriladi.

#### 6. Ekologik tarbiya

Ekologik tarbiya bolalarda tabiatni asrash, atrof-muhitga ehtiyotkorona munosabatda bo‘lish ko‘nikmalarini rivojlantiradi. Bu turdagi tarbiya hozirgi globallashuv sharoitida alohida ahamiyat kasb etmoqda.

## 7. Huquqiy tarbiya

Huquqiy tarbiya o'quvchilarda o'z huquq va majburiyatlarini anglash, qonunlarga hurmat bilan qarashni shakllantiradi. Boshlang'ich sinfda huquqiy tarbiya sodda tushunchalar orqali beriladi.

Xulosa qilib aytganda, boshlang'ich ta'limda tarbiya turlarining har biri o'quvchi shaxsini har tomonlama rivojlantirishga xizmat qiladi. Tarbiya va ta'limning uzviyligi barkamol avlodni voyaga yetkazishning asosiy omili hisoblanadi. Shu bois, boshlang'ich ta'limda tarbiya jarayonini tizimli va maqsadli tashkil etish pedagoglarning muhim vazifalaridan biridir.

### **Foydalanilgan adabiyotlar**

O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni.

Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat — yengilmas kuch.

Abdullayeva Q. Pedagogika nazariyasi. – Toshkent.

Yo'ldoshev J. Boshlang'ich ta'lim pedagogikasi.

Davlat ta'lim standartlari. – Toshkent.